

VLADIMIR GAJŠEK

VLADIMIR GAJŠEK

Zgode

Pomlad

Bele so gazi, snegovi,
bela večnost, slep beljak,
beli češnjevi cvetovi
padajo skoz rojstni mrak.

Beli so papirji, stene,
bel je slutnji v snu pogled,
in nihče ne razodene,
kam le pelje slepa sled.

Bele so gazi, snegovi
cvetja, ko je ta pomlad,
in trenutki vedno novi
padajo v brezskrbni hlad.

Miramar

– Zate, Rainer Maria Rilke –

V globokem mraku dih, in v teži ur
žge žarni plamen do gladine –
kot vame zluščil bi svoj lesk leščur,
sam stisnjen v skali iz davnine.

Nebo se oddaljuje tik valov
– kot da odpira školjka svežo režo? –
– v očesu morje, v srh prežeči lov.
Naj vržem v bitje šumno mrežo!

Pod gosto vodo spanja votli krik
samo ugaša, iz samot ugaša ...
ta čas je hladen, da mehak zapik
teme se v mraku senc oglašā.

Do zvezd in dlje se dviga plamen bel
in dnô naznotraj vzdihā, dno – tesnoba.
Za daljno, širno morje bom odšel,
o glas faronike, škrǵ svetloba!

O, kje zrcalno gluha, druga stran
odseva spod gladine, tih leščur,
da v peni, vrh valov sem prepoznā –
v globokem mraku dih in v teži ur!

Življenje

Nékdo se séli v nekaj, nekaj se vséli v nekoga,
v zračnih vrtincih gore glojejo ptice iz groze,
kljuvajo do zla bóga, spev malikujejo, proze –
pojejo zvezdne ptice v jezik, do svojega kroga,
pojejo krila srha, pojejo z grli nevroze,
ptice v vélikih jatah, ptice, vse v vrišču poroga.

Čela so v smrt uprta, v pego kristalov pod veko,
divje plamnī žgolenje, bele noči so prečute,
led bo iz zlega vrta, zlito vse zvezdno bo mleko
slepih oči in trupelc, trupelc med plimo, oseko –
v mrzlem studencu prha, čas, razpeljan med minute,
prvo bo noč, življenje, prhka mrtvaška obleka!

Teža shlapi, škrlatna kri se zablisle v vonjavah
čudežno – čudež smrti sanja nikogaršnje, sveto,
zarja škrlatna v prsih, v žilah gorje razodeto –
čudež prečudni vzdihne v brezno zamrzlo, da v glavah
vzcveti trstika, v zvezdah piska in v travah izžeto,
piska vse leto, piska, piska na daljnih planjavah,

v zračnih vrtincih piska, v muki sijajno odpeva
zgolj perutnicam, soncem, sencam v praznini, oblakom.
Nekdo se séli v nekaj, jutro se rožno odseva.
V rosah pozabljen angel, angel le z žárkovnim trakom,
angel le z znakom seva, seva na sledi korakom,
kamor ni rešnje stAze, koder ne bo več odmeva.

Živo življenje poje, ptice žvrlijo iz groze
ljube luči, žgolijo z ognjeno daljnega Roga,
z bližnjega Roga, koder žge maščevalna naloga,
koder trepeče čas in naša telesa mimoze.
Skozi narkoze poje spev, vedno bolj iz halóze
v noč, in skrivnost srce iz gluhe halóze uboga.

Fantastika

– Hieronymus Bosch, ljudsko z eksempli –

Ugašajo mavrice v daljnih očeh.
Hieronymus Bosch v skrivnost zelení,
ki zdravljenje blaznosti v nji – živ pepel
s krilom zgorelih ujed razprši
med čar, čez slepoto. In z vozom sena
popelje se v zemeljski raj in pekel
Hieronymus Bosch, zali zblazneli obraz
od notranjih stisk, na vrtu naslad!

Pa slepci po svetu prasico love,
spet sueños de Bosco, oj žalostna kri,
se v nótranjost zlijejo; svetli pogled
slepí ostekleno. Ljubezen skrivaj?
V skušnjavah ždi sveti Antón, ki ne ve,
da Jagnje nedolžno verjame v zakol.
Pojedina v Kani odkrije duhá.
Pa slepci po svetu prasico love.

Žarí Ecce Homo izbranih noči,
še mesečni sij, ki razlit zledeni
kje v času – do zvezd? Breztelesnost luči
– o, salva nos Christus Redemptor! – Dlani
sveta so prosojne, ko srčne moči

sprijaznjeno vzcvetajo v čut. Iz samot
zapoje prikazen, da snov zaboli.
Žari Ecce Homo izbranih oči.

Je huda hudoba, prastari slepar,
igriv šarlatan, tak preroški sejmar,
ki skrb je podkupil s cekinom. Pijan
od sodbe poslednje – še v smrti, v peklu,
na nebu kot v zdravljenju blaznosti – dih
za jutrišnji dan je obsojen: na smrt.
– Zlato z ladje norcev! ... odnaša ga čas
z besedo in barvo. Kam, jambor, bežiš?

Desetni krog

Tenak jok pride v hišo in glas deviških zvezd.
Tu spi devet sestr, brez srcá devet hčerí.
Zaklenjena mladost vzcveti v skrivnostni krik
iz zlátu podojenih, iz ovdovelih sanj.
In vragove neveste, zavite v bridki mrak,
kalijo živo žalost, strup s kačjimi očmi.
Golt črne zemlje, vetrc hladan čez zid dehti,
o, rože v črnem vrtu cvetijo iz krvi!

Sirotice v ti kamri še pihajo pepel
z ognjišč jeseni, pudrnic prah; glavnik zrcalc
pokrámplja v mrzlo dušo lase. Bolniško bel
duh črne kave, milnica, spenjani šampon
večer napolni. Lilije bele dan in noč.
Dojilje krušnih duš, oj, nezveste grôfinje,
kako ste domek varvale, várdevale sen
z živôtkom belim, pôrod nekoč vam dal bo Bog!

Desetnica z deseto rezino kruha spi
na posteljci iz iglic, oči odprtih spi
desetnica in v belih rokáh drži bel hleb.
Nož sred srca in kruha, v svilenem žepu nit.
Visoko in predaleč in kot Večernica
jo ziba v sen norišnica: "Ženin bo prišel,
bo našel zlátu nit pa hudó bo segel v žep,
hudó lepó ti kdaj iz sredíce nož izdre."

Tenak jok pride v hišo in glas dekliških zvezd
zvečer, ko sonce rúmeno pade v veje gnezd;
devet devic, devet hčerí rute veže si
čez bok in pas: "Desetnica, kje je ženin tvoj,
da hlebec mu boš dala, le kje najdražji tvoj?"
Še lilije dehtijo, destnica že spi
oči odprtih, zmršena, sanja čez vodé.
Vse mojškrice noríce tam večna noč zatne.

Drugi prihod

Je ura – ko se vrne v poznem krogu
en samkrat, zdaj, le vedno v pusti čas
ledenih rož, poslednja ura v Bogu,
en samkrat še iz kož, nedolžna v nas.

Nevidna speča hiša brez imena –
a glas jo bije, da živi v njej vrag
goreč in v srhlem snu – zdaj vsa glinena,
apnenčasti spet drugič sarkofag

je ura polnoči, bo ura dneva,
še ura od nikoli ... tja ... zaman ...
En sam vzdihljaj v nemeči krik vzkipeva
ker je, kar je bilo, da poje v dan.

2

V utrujenih zidovih zadnjič tihi,
lahkotni, globlji spanec bo od sanj ...
Apnenčast belež z bledežnimi vzdihí
drsi čez molk, v odpev vse manj in manj.

Iz mrtvih ur curljavi hip življenja,
mrjoča sled miru, jok rojstnih hiš!
Iz živih ur, ki jih privid zamenja,
rojí čez zidje igra: ti loviš!

3

V pragovih sled, v podbojih smeh otroški
in čar presrečnih pisanih igrač,

da bi zagodel v času dar preroški,
o, pesem jezik, star spomin goslač!

Gorje – suh kruh, ki ješ ga v zlem porogu,
apnenčast hladni kruh za daljni grad –
je ura, ki se vrne v svojem krogu,
številčnica, strmenje v srd in glad.

En samkrat se začenja, a počasi,
ko rodni dom beži v pradavni glas,
trohnenje davno, krute ure, časi
iz smrti. Luč ... o kje ob svitu? V nas?

Osončje

Duši nas čas slepečih sonc vse večji,
od davnaj zdaj, le tu in v šir in dalj.
V kabali norec – z nizkimi narečji
nam sika v dušo križ – obglavljen kralj.

In onkraj bo še tostran ostra senca
in prapodoba iz števil, iz drž
in kača hrbtениčnega vretenca
in le za hip v brezpotju večno brž.

Brezdanje zarje v grózavem blodnjaku ...
O, zremo jih v negibno živem zlu,
glas volje zadnjih dni! nad rob, o mraku
izginjamo v daljavah, brez miru.

Naprej, brez mej, čez nizki prag obzorja,
v brezzvezdje kam, že težkih bosih nog
nas vleče kot v vrnitev, v vseprostorja
beseda glasna, vsak nov, prvi zlog.

Nevedni zvon v usodno gluhi grozi
kaznuje z nemim kembljem sončno pot,
da smo, kar smo izbrali v glasu, skozi
besedni bes; da tuje smo si bot.

Od daleč smo si, in senčno smo si blizu,
kot topla luč z žarkovjem steza v dom
premrlo mrzlo zvezdo z zvezdo v nizu.
Od zarje v zarjo se zdani polom.

Globoko s samimi seboj, na meji
edine večnosti ta hip, že v čas,
že v nič drsimo z vsem, da v krvni žeji
poližemo ledeni lastni jaz.

Le v kri nam sika križ – obglavljen kralj,
v kabali norec s srčnimi nabrežji.
Oddavnaj zdaj in tu, že v šir in dalj
duši na čas iz sanjskih lun, vse težji ...

Težko jutro

Kletke so hiše in hiše kletke,
kjer sapnik sope v smeh pritajen.
Na kostnih licih solze črno jedke.
Jezik je ognjeno osmojen.

Med zidjem in kljukami starih vrat
počiva slepa nepremičnost vsepovsod,
kot zmeraj ždi zase kamen brat
nekje med cvetjem, moj mrtvi rod.

Golobi s trgov – se dvignejo nad meglo,
nad meglo pritlehnega sopenja;
sonce tolče zemljo počasi v nebo,
počasi se že čez strehe vzpenja.

Kmalu bo prosojnost brez vrnitev,
kmalu bo vzdolž ulic kletev, odmev,
jez, jezen jezik, zadnja zarotitev,
postna pokora, prej plitev napev ...

Kletke so hiše in hiše kletke,
skoznje v môri vzgori marmor steklo.
Semaforji rišejo mežikáve presledke.
Se bo jutro v preludij ljudi izteklo?